

ECKHARD HÜBNER: Staatspolitik und Familieninteresse. Die gottorfsche Frage in der russischen Aussenpolitik 1741–1773. Quellen und Forschungen zur Geschichte Schleswig-Holsteins, bd. 83. Neumünster, Karl Wachholtz Verlag, 1984. 297 s. 30 DM.

Dette er en grundig og velskrevet indføring i et af de mere perifere spørgsmål i europæisk diplomatisk historie i 18. århundrede. Ved tilfældighedernes spil blev den holsten-gottorpske hertuginies skæbne efter afslutningen på Store Nordiske Krig knyttet til det russiske kejserhus ved hertug Karl Frederiks ægteskab med zar Peter d. Stores datter Anna 1724. Den latente holsten-gottorpske modsætning til Danmark blev fra da af og frem til 1773 så at sige indbygget som element i russisk udenrigspolitik – sommetider stærkere, undertiden svagere, afhængig af skiftende person- og magtkonstellationer ved det russiske hof og mere eller mindre afstemt efter russiske udenrigspolitiske interesser iøvrigt på baggrund af den skiftende europæiske storpolitiske situation.

Med den holsten-gottorpske storfyrsttronfølger Karl Peter Ulriks regeringstiltrædelse som russisk kejser (Peter 3.) 1762 indtræder det afgørende øjeblik da det gottorpske spørgsmål fra at være underordnet russisk interessepolitik bliver selve grundlaget for denne, kulminerende med udsigten til krig mod Danmark-Norge i sommeren 1762. Perioden fra Peters fald s.å. og frem til afslutningen af mageskiftet 1773, hvor det gottorpske spørgsmål blev ryddet af vejen ved ombytningen af det gottorpske Holsten med Oldenburg og Delmenhorst, er beretningen om afviklingen af det gottorpske stridsspørgsmål som hovedpunkt i russisk udenrigspolitik, der i Katharina 2.s periode atter bliver egentlig russisk interessepolitik, overfor Danmark bestemt af det fælles dansk-russiske modsætningsforhold til Sverige (-Frankrig).

Bogen er, som forf. i forordet er inde på, traditionel diplomatisk historie. Dens sigte er at kombinere hvad der betegnes som traditionel undersøgelsesmetode med »einem modernen forschungstheoretischen Ansatz«. Det sidste er vanskeligere at få øje på. Men der er mange gode kritiske betragtninger rundt omkring, også kildekritiske som fx. om Otto Brandts gamle behandling af Caspar v. Saldern (s. 256, 263). Overvejelserne om Panins »nordiske system« s. 207–09 er nok det nærmeste, forf. kommer sit mål om kombination af teori og praktik. De lange udredninger af de resultatløse diplomatiske forhandlinger i 1740'erne og 1750'erne om det gottorpske spørgsmål er noget tung læsning, men indeholder meget nyt om en side af dansk udenrigspolitik i 18. århundrede.

Hans Kargaard Thomsen

KARL PEDER PEDERSEN: Vestfynske fæstebønder. En undersøgelse af de økonomiske og sociale forhold på de vestfynske godser Erholm-Søndergårde i 1700-tallet. Odense, Landbohistorisk Selskab, 1984. 190 s. Ill. 88 kr.

Bogen er et omarbejdet speciale, hvilket viser, at der i specialer afleveret til universiteternes historiske institutter er grundlag at hente for megen god forskning. Resultatet er nemlig blevet en glimrende skildring af vestfynske